

INFORME SOBRE LA CONVENIÈNCIA DE REGULAR LA UTILITZACIÓ DE GUANTS DE LÀTEX, ALS CENTRES SANITARIS DE CATALUNYA.

Càrrega epidemiològica del problema

S'estima que la prevalença de l'al·lèrgia al làtex a la població general és del 1%. Aquesta xifra augmenta en poblacions de risc com són els professionals que treballen en els centres d'atenció sanitària (professionals sanitaris= 3-11%; personal de quiròfan i dentistes=8-10%) o grups de pacients concrets (espines bífides, pacients multi - intervinguts=30-50%).¹

L'al·lèrgia al làtex pot tenir diferents graus de presentació, des d'una urticària de contacte, un angiedema a la zona de contacte, una rinitis o un asma (per inhalació de partícules de pols de làtex) fins a una anafilaxi.

Prevenició de l'al·lèrgia al làtex

La millor manera per evitar, en l'entorn sanitari, l'inici d'una al·lèrgia o l'aparició de la seva simptomatologia quan ja s'està sensibilitzat, seria eliminar tots els productes que porten làtex en els centres sanitaris. Aquesta és sens dubte la mesura ideal, i a la que s'hauria de tendir en un futur, tot valorant el cost - oportunitat² d'aquesta mesura ideal.

Tanmateix, existeixen mesures intermèdies que poden alleujar considerablement el problema i potenciar que es garanteixi la seguretat tant dels professionals

¹ Societat Catalana d'Al·lèrgia i Immunologia Clínica. Al·lèrgia al Làtex. 2006.

² Cost-oportunitat: el que s'inverteix en una actuació deixa d'invertir-se en una altre d'iguals o superiors beneficis per la població

sanitaris, com de la població en general i dels pacients que ja pateixen al·lèrgia al làtex.

A banda de les mesures en l'àmbit de la salut pública (com són l'educació professional i ciutadana, i l'establiment de registres de pacients), es pot començar a actuar a nivell dels centres sanitaris potenciant polítiques d'ús de guants. Es tractaria de realitzar una prevenció primària per tal que els professionals no es sensibilitzessin al làtex i una prevenció secundària en aquells individus ja sensibilitzats per tal que no es produeixi una reacció clínica.

Antecedents i estat de situació a Catalunya

Al llarg dels anys 2006-2007, el Departament de Salut ha estat treballant amb les societats científiques (Societat Catalana d'Al·lèrgia i Immunologia Clínica, SCAIC, i Associació Catalana d'Al·lèrgologia Diplomats en Infermeria, ACADI) i amb les associacions d'afectats (delegacions catalanes de: Asociación Española de Alérgicos al Látex, Asociación Española de Alérgicos a Alimentos y Látex AEPNAA,) per tal de buscar mecanismes que disminueixin el risc de l'al·lèrgia al làtex, i les seves conseqüències, en els professionals i ciutadans que van als centres sanitaris. Fruit de les diferents reunions de treball, s'han fet les següents propostes:

- Recomana al Director del Servei Català de la Salut que promulgui una instrucció sobre la política d'ús de guants als centres sanitaris de la XHUP i d'Atenció Primària amb contracte o amb conveni amb el Catsalut.
- Divulgació de l'al·lèrgia al làtex. Elaboració i difusió d'un tríptic informatiu per a la població general.
- Organitzar una sessió informativa pels centres sanitaris de Catalunya sobre els productes més utilitzats que contenen làtex, quines són les

recomanacions a seguir davant d'un pacient amb al·lèrgia al làtex (prevenció secundària), i, quina prevenció primària es pot dur a terme. En aquesta mateixa sessió, es planteja presentar la nova instrucció d'ús de guants del Departament de Salut.

Proposta sobre l'estratègia d'ús de guants

L'estratègia d'ús de guants als centres sanitaris hauria de seguir les recomanacions de la Societat Catalana d'Al·lèrgia i Immunologia Clínica, SCAIC, i de la *Sociedad Española de Alergia y Immunología Clínica*, SEAIC (vegeu annex 1), que coincideix en termes generals amb les realitzades per la *Academia Española de Dermatología y Venereología*.

Cost i estalvi d'impulsar una nova política d'ús de quant de làtex

S'ha calculat el cost directe que suposaria adoptar les recomanacions de les societats científiques esmentades en un *Hospital Universitari* català utilitzant tres escenaris, **escenari Consum 2006**, **escenari A** (situació intermèdia) i **escenari B** (proposta ideal) (vegeu annex 2):

Consum 2006: correspon al consum de guants, per tipus, utilitzant preus de referència (ICS); i considerant una prevalença de personal al·lèrgic del 3,84%³.

COST TOTAL= 262.088,755 €/any

Escenari A (seguint les recomanacions de les Societats Científiques, situació intermèdia): el 20% del consum del 2006 de guants d'examen de vinil no estèril es substituiria per guants de làtex sense pols; en el 80% restant s'utilitzarien guants de vinil. Els guants de làtex estèrils no quirúrgics (cures, sondatge...) serien 100% de làtex sense pols excepte per a pacients i personal

³ Aquesta prevalença s'ha estimat calculant el % que suposen els guants de nitril i guants sense làtex i sense pols respecte al total de guants consumits en el període en el centre hospitalari que ha facilitat les dades.

al·lèrgic al làtex, on quedaria igual que en l'escenari Consum 2006 (nitril). Pel que fa a l'àrea quirúrgica, el 100% del consum seria de guants de làtex sense pols excepte per a pacients i personal al·lèrgic al làtex, on quedaria igual que en l'escenari Consum 2006 (sense làtex i sense pols).

COST TOTAL= 312.928,98 €/any (increment del 19% del cost respecte al consum del 2006)

Escenari B (segons recomanacions de les Societats Científiques, situació ideal) : El consum del 2006 de guants de vinil per examen no estèril continua fent-se com fins ara en el 80% dels casos i en un 20% es substitueix per guants de nitril d'examen. Els guants estèrils no quirúrgics (cures, sondatges...) serien de làtex sense pols, excepte per a pacients i personal al·lèrgic al làtex, on quedaria igual que en l'escenari Consum 2006 (nitril). Pel que fa a l'àrea quirúrgica, el 100% del consum seria de guants de làtex sense pols excepte per a pacients i personal al·lèrgic al làtex, on quedaria igual que en l'escenari Consum 2006 (sense làtex i sense pols). **COST TOTAL = 340.385,881 €/any** (increment del 30% del cost respecte al consum del 2006)

També s'ha calculat el *cost directe* que suposaria adoptar aquestes recomanacions en un Centre d'Atenció Primària de Catalunya, considerant el consum actual de guants (vegeu annex 3). L'increment de cost directe de passar a una política de substitució de guants de làtex amb pols a guants de làtex sense pols seria de **29,15 €/any** (increment del 3,8% del cost respecte al consum del 2006).

En valorar l'increment de costos atribuïble a l'establiment de mesures de prevenció de l'al·lèrgia al làtex (canvi de guants seguint les indicacions de les societats científiques), cal considerar també l'**estalvi** que suposa aquest canvi.

En primer lloc cal tenir en compte que l'adequada informació i educació del personal sanitari en relació a l'ús correcte dels guants, o bé, del no ús, segons criteris establerts per l'OMS, suposa un estalvi en nombre de guants gastats i en prevenció d'infeccions nosocomials. (WHO guidelines on hand hygiene in Health Care . Global Patient Safety Challenge 2005-2006). A més, amb una política d'absència de guants amb pols de làtex:

1. S'eviten anafilaxis i les seves conseqüències directes (un increment en dies d'hospitalització + cost medicació):

La taula següent mostra la prevalença de reaccions al·lèrgiques durant intervencions quirúrgiques, i les atribuïbles a l'ús de guants de làtex considerant que un 17% s'atribueixen a al·lèrgia al làtex⁴, segons diferents fonts d'informació, i les xifres per a Catalunya extrapolant aquestes dades.

	Gran Bretanya⁴	Catalunya*
Reaccions anafilàctiques en general	319/any	37/any
Atribuïbles a l'ús de làtex	54,23	6,3

* En base a 60 milions d'habitants per Gran Bretanya, 7 milions d'habitants per Catalunya

⁴ Suspected anaphylactic reactions associated with anaesthesia. Revised edition. The association of Anaesthetists of Great Britain and Ireland and British Society for Allergy and Clinical Immunology. 2003.

⁵Laxenaire MC. Epidemiology of anesthetic anaphylactoid reactions. Fourth multicenter survey. Ann Fr Anesth Reanim. 1999 Aug;18(7):796-809

	França⁵	Catalunya^{**}
Reaccions anafilàctiques en general	1/13.000 anestèsies	30,2/any
Atribuïbles a l'ús de làtex	17%	5,13

^{**} Calculat considerant 392.854 intervencions quirúrgiques amb hospitalització (ESRI, Direcció General Recursos Sanitaris)

Altres estudis mostren xifres més altes d'incidència de reaccions al·lèrgiques greus intraoperatòries: 1 de cada 10.000 a Austràlia.⁶

De manera global considerarem que anualment es produeixen de 5 a 6 anafilàxies intraoperatòries per al·lèrgia al làtex a Catalunya.

Totes aquestes anafilaxis suposen estades més llargues a l'hospital, sovint ingrés a UCI, a vegades interrompre un procés quirúrgic ja iniciat per tornar a realitzar-lo en condicions adequades a aquests pacients. En el supòsit (molt probable) que la reacció impliqués allargar 3 dies l'estada a l'hospital, utilitzant UCI, el cost addicional d'aquesta reacció al làtex seria al voltant de 1765,52 Euros per pacient.⁷ A Catalunya, es paga per alta hospitalària, per la qual cosa

⁶ Fisher MM, Blado BA. The incidence and clinical features of anaphylactic reactions during anaesthesia in Australia. *Ann Fr Anesth Reanim* 1993;12:97-104. 1 de cada 1.250 anestèsies a Nova Zelanda. Galleyly DC, Treuren BC. Anaphylactoid reaction during anaesthesia. Seven years experience the intradermal testing. *Anaesthesia* 1985;40:329-40.

⁷ Cost per dia d'estada hospital Universitari aproximat: 312 euros, Cost UCI 829,52 euros. (font, Boletín Principado Asturias BOPA 5 juny 2003).

no hi hauria un impacte econòmic directa pel finançador (CatSalut) però si per a l'hospital.

2. S'eviten incapacitats laborals temporals o permanents

La incapacitat temporal té un cost aprox. de 75 euros/dia segons categoria professional.⁸ Tenint en compte l'alta prevalença d'al·lèrgia al làtex en professionals de la salut, és una important despesa a tenir en compte.

Pel que fa a la incapacitat permanent, cal esmentar que existeixen nombroses sentències que reconeixen la incapacitat professional a treballadors sanitaris amb al·lèrgia al làtex, reconeguda com a malaltia professional.⁹

3. S'eviten indemnitzacions per danys causats a treballadors i pacients.

Existeixen precedents al nostre país i a nivell internacional, de casos sentenciats a favor del pacient davant d'una reacció al·lèrgica al làtex causada per l'ús de guants de làtex. Aquestes indemnitzacions oscil·len entre els 40.000 i els 446.000 Euros.¹⁰

⁸ No es disposen dades sobre el temps mitjà d'un treballador amb baixa temporal per reaccions derivades de l'al·lèrgia al làtex, per tal de poder calcular el cost total.

⁹ <http://www.prevalatex.com/conclusiones/4/Belen%20Segura.pdf> : St. Num. 515/2005, de 15 de juny de 2005 del Tribunal Superior de Justícia d'Aragón; St. num. 274/2005 de 7 de març de la Sala de lo Social del Tribunal Superior de Justícia de Madrid; 3. St. Num. 2681//2003, de 18 de noviembre de 2003 del Tribunal Superior de Justícia del País Basc; St. Num. 373/2002 de 28 de noviembre de la Sala de lo Social del Tribunal Superior de Justícia de Navarra.

¹⁰ Auxiliària clínica a Barcelona, indemnitzada amb 40.000 euros; Infermera a Regne Unit, indemnitzada amb 446.000 euros; Cas recent a Granada, jove de 32 anys pateix al·lèrgia al làtex que és intervingut d'hèrnia engonal. La intervenció és programada, el pacient ha comunicat l'al·lèrgia. Se l'intervé en 7è lloc, en el mateix quiròfan on abans s'ha operat amb guants de làtex amb pols. Pateix xoc anafilàctic i mor. El cas està als tribunals. De moment han ofert a la família 120.000 euros de compensació.

http://www.ideal.es/granada/pg060223/prensa/noticias/Local_Granada/200602/23/COS-GRA-094.html

Cal esmentar finalment, que hi ha altres països europeus (Alemanya) que ja han introduït una política d'eliminació de guants de làtex amb pols als centres sanitaris a través d'una regulació específica (1998), i que aquesta actuació ha suposat una disminució en la incidència de casos d'al·lèrgia al làtex del 79,9%,¹¹ amb l'evident estalvi que això suposa.

Recomanació

Davant la rellevància i impacte de les al·lèrgies causades per l'ús de guants de làtex als centres sanitaris, tant en professionals com en els usuaris, s'hauria de valorar l'oportunitat des del CatSalut d'introduir una nova política de compra i d'ús de guants dins dels centres sanitaris d'utilització pública de Catalunya en la línia recomanada per les Societats Científiques i les associacions d'afectats i expressades a continuació en aquest informe tècnic. (Vegeu annex 1: *Uso racional del guante en el ámbito sanitario.SEAIC*)

¹¹ Allmers H, Schmengler J, Malte S. Decreasing incidence of occupational contact urticaria caused by natural rubber latex allergy in german health care workers. *J Allergy Clin Immunol* 2004; 114:347-51

Mesures bàsiques

1. Utilitzar guants només quan sigui necessari.
2. Eliminar completament l'ús de guants de làtex empolsats dels centres sanitaris.
3. Utilitzar sempre guants de materials sintètics en les persones amb al·lèrgia al làtex o amb sospita de patir-la.

Mesures específiques

1. Moltes de les activitats sanitàries i complementàries no necessiten l'ús de guants. Una bona higiene de mans fa innecessari el seu ús en la majoria dels casos.
2. En els subjectes no al·lèrgics al làtex, si per raons econòmiques, per comoditat per a l'usuari o pel seu efecte de barrera, s'opta per utilitzar guants de làtex, aquests han de manca de pols, ja que actua com a mitjà de transport de les partícules de làtex fins a l'ambient. S'afavoreix amb això la sensibilització i el desencadenament de símptomes en els ja prèviament sensibilitzats.
3. En els subjectes al·lèrgics al làtex, és obligada la utilització de guants de material sintètic. L'elecció del tipus de material estarà determinada pel risc de transmissió de malalties infeccioses i/o contagioses. El vinil ofereix una menor protecció. Les principals opcions són:
 - a. Per a intervencions que requereixen guants no estèrils:
 - a.1: Clorur de polivinil (nom comú: vinil). Aquest material plàstic és el que té un menor efecte de barrera i, per tant, no s'han d'utilitzar aquests guants en aquelles activitats que suposin un risc de contagi.
 - a.2: Nitril. Té bon efecte de barrera i s'usarà en cas de risc biològic o maneig de substàncies químiques amb propietats irritants o tòxiques.
 - b. Intervencions que requereixen de guants estèrils:
 - b.1: Cirurgia: Poliisoprè, isoprè, elastirè, butadiè i altres polímers plàstics similars que tenen adequat efecte de barrera i bones propietats biomecàniques.
 - b.2: Altres exploracions: nitril estèril
4. Als nens amb d'espina bífida o amb qualsevol altre trastorn de malformació que comporti una alta probabilitat de requerir múltiples intervencions quirúrgiques, se'ls

tractarà com si ja estiguessin sensibilitzats al làtex, utilitzant sempre guants i material exempt del mateix. La raó d'aquesta recomanació és la necessitat de dur a terme una prevenció primària, és a dir evitar el desenvolupament d'una sensibilització al làtex, per l'elevat risc d'aquests pacients en fer-se al·lèrgics al mateix. Aquestes mesures s'han de mantenir al llarg de la seva vida.

5. Els manipuladors d'aliments no han d'utilitzar mai guants de làtex, ja que es poden transferir partícules de làtex als aliments i provocar reaccions al·lèrgiques en els subjectes sensibilitzats que els ingereixin.
6. Diagnosticar correctament els pacients al·lèrgics i identificar-los mentre romanguin en el centre sanitari mitjançant un sistema d'alerta mèdica. A més, és imprescindible evitar el contacte directe amb el pacient amb qualsevol objecte que contingui làtex.
7. Etiquetar de manera adequada tots els materials presents en el centre sanitari que continguin làtex per afavorir la seva identificació i evitació per part de les persones sensibilitzades.

Totes aquestes mesures han demostrat la seva eficàcia en la literatura mèdica. S'ha aconseguit disminuir les malalties laborals associades al làtex entre el personal dels centres assistencials i la reducció de reaccions al·lèrgiques en els subjectes ja sensibilitzats. Totes elles es consideren com a mínimes per a un ús racional dels guants d'acord amb les normes d'higiene i seguretat per a treballadors sanitaris i pacients.

M Luisa de la Puente Martorell
Direcció general de Planificació
i Avaluació

Antoni Plasència Taradach
Direcció general de Salut
Pública

Barcelona, juny de 2008

ANNEX 1.

USO RACIONAL DEL GUANTE EN EL ÁMBITO SANITARIO

Comité de Alergia al látex de la SEAIC

La alergia al látex constituye un importante problema de salud pública. Dentro de la enorme variedad de productos que, en el ámbito sanitario, lo contienen, el guante de látex es, sin duda, la principal causa de sensibilización. Por ello, su uso debe ser regulado cuidadosamente por las autoridades sanitarias.

El Comité de Alergia al Látex de la Sociedad Española de Alergología e Inmunología, consciente de este problema y de la urgente necesidad de regularlo, propone el siguiente grupo de medidas:

Medidas básicas

1. Utilizar guantes sólo cuando sea necesario.
2. Eliminar completamente el uso de guantes de látex empolvados de los centros sanitarios.
3. Utilizar siempre guantes de materiales sintéticos en las personas con alergia al látex o con sospecha de padecerla.

Medidas específicas

4. Muchas de las actividades sanitarias y complementarias no precisan el uso de guantes. Una buena higiene de manos hace innecesario su uso en la mayoría de los casos.
5. En los sujetos no alérgicos al látex, si por razones económicas, por comodidad para el usuario o por su efecto de barrera, se opta por utilizar guantes de látex,

éstos deben carecer de polvo, puesto que actúa como medio de transporte de las partículas de látex hasta el ambiente. Se favorece con ello la sensibilización y el desencadenamiento de síntomas en los ya previamente sensibilizados.

6. En los sujetos alérgicos al látex, es obligada la utilización de guantes de material sintético. La elección del tipo de material estará determinada por el riesgo de transmisión de enfermedades infecciosas. infecto-contagiosas. El vinilo ofrece una menor protección. Las principales opciones son:
 - a. Intervenciones que precisan guantes no estériles:
 - a.1: Cloruro de polivinilo (nombre común: vinilo). Este material plástico es el que posee un menor efecto de barrera y, por lo tanto, no deben utilizarse estos guantes en aquellas actividades que supongan un riesgo de contagio.
 - a.2: Nitrilo. Posee buen efecto de barrera y se usará en caso de riesgo biológico o manejo de sustancias químicas con propiedades irritantes o tóxicas.
 - a. Intervenciones que precisen de guantes estériles:
 - b.1: Cirugía: Poliisopreno, isopreno, elastireno, butadieno y otros polímeros plásticos similares que poseen adecuado efecto de barrera y buenas propiedades biomecánicas.
 - b.2: Otras exploraciones: nitrilo estéril
7. A los niños aquejados de espina bífida o con cualquier otro trastorno malformativo que conlleve una alta probabilidad de precisar múltiples intervenciones quirúrgicas, se les tratará como si ya estuvieran sensibilizados al látex, utilizando en todo momento guantes y material exento del mismo. La razón de esta recomendación es la necesidad de llevar a cabo una prevención primaria, es decir evitar el desarrollo de una sensibilización al látex, por el elevado riesgo de estos pacientes en hacerse alérgicos al mismo. Estas medidas se deben mantener a lo largo de su vida.
8. Los manipuladores de alimentos no deben utilizar nunca guantes de látex, puesto que se pueden transferir partículas de látex a los alimentos y provocar reacciones alérgicas en los sujetos sensibilizados que los ingieran.
9. Diagnosticar correctamente a los pacientes alérgicos e identificarlos mientras permanezcan en el centro sanitario mediante un sistema de alerta médica. Además,

es imprescindible evitar el contacto directo con el paciente con cualquier objeto que contenga látex.

10. Etiquetar de manera adecuada todos los materiales presentes en el centro sanitario que contengan látex para favorecer su identificación y evitación por parte de las personas sensibilizadas.

Todas estas medidas han demostrado su eficacia en la literatura médica. Se ha conseguido disminuir las enfermedades laborales asociadas al látex entre el personal de los centros asistenciales y la reducción de reacciones alérgicas en los sujetos ya sensibilizados. Todas ellas se consideran como mínimas para un uso racional de los guantes acorde con las normas de higiene y seguridad para trabajadores sanitarios y pacientes.

ANNEX 2.

ESCENARIS D'ESTIMACIÓ DE DESPESA. ESTRATÈGIES ADREÇADES A PREVENIR AL·LÈRGIES HOSPITAL UNIVERSITARI

			CONSUM 2006 (5)	ESCENARI A (6)	ESCENARI B (7)
Característiques dels guants	Volum /H Univ (1)	Preu/unitat (2)			
Vinil p/examen no estèril	9.152.300	0,0159	145521,57	116.417,26	116.417,26
Nitril p/examen no estèril	0	0,042			76879,32
Goma làtex sense/pols p/examen no estèril	0	0,027		49.422,42	
Goma làtex amb/pols p/examen estèril	167.912	0,11	18470,32		
Goma làtex sense/pols p/examen estèril	0	0,17		28545,04	28545,04
Guants nitril estèril/examen	6.723	0,69	4638,87	4638,87	4638,87
Quirúrgics làtex amb/pols estèrils	204.474	0,185	37827,69		
Quirúrgics làtex sense/pols estèrils (3)	52.873	0,285	15068,805	73.343,895	73.343,895
Quirúrgics sense làtex sense pols estèrils	13.550	0,81	10975,5	10975,5	10975,5
Alta protecció radiològica estèrils	400	35,22	14088	14088	14088
Nitril examen (4)	369.000	0,042	15498	15498	15498
COST TOTAL			262088,755	312.928,98	340385,881

9.967.232

**increment segons
escenari=**

19%

30%

(1) Volum guants consumits 1/1/06-30/11/06

(2) Preus de referència ICS

(3) Guants puny llarg. Fins colze són més cars

(4) Nitril quirúrgic és més car

(5) Consum actual segons dades H Universitari 2006

(6) 80% guants vinil no estèril + 20% goma làtex sense pols p/examen no estèril+ 100% goma làtex sense pols p/examen estèril + 100% goma làtex sense pols quirúrgic + resta igual

(7) 80% guants vinil no estèril + 20% nitril p/examen no estèril+ 100% goma làtex sense pols p/examen estèril + 100% goma làtex sense pols quirúrgic + resta igual

ANNEX 3.

Escenaris de cost de guants per a un Centre d'Atenció Primària, 2006 (població 10.000 habitants)

			CONSUM 2006	ESCENARI A
Característiques dels guants	Volum anual)	Preu/unitat (2)		
Vinil p/examen no estèril	32.000	0,0159	508,8	508,8
Vinil sense pols p/examen no estèril	0	0,02		
Goma làtex amb/pols p/examen	0	0,0198		
Goma làtex sense/pols estèrils per cures	0	0,165		87,45
Guant làtex amb/pols estèrils per a cures	530	0,11	58,3	
Quirúrgics làtex sense/pols estèrils	0	0,285		
Quirúrgics làtex amb/pols estèrils	0	0,185		
Quirúrgics sense làtex sense pols estèrils	0	0,81		
Alta protecció radiològica estèrils	0	35,22		
Nitril examen	4.700	0,042	197,4	197,4
COST TOTAL			764,5	793,65 (+3,8%)

Cost total despeses material C.A.P

54.253,4

54.282,55 (+ 0.054%)

(1) Volum guants consumits 1/1/06- 31/12/06